
Jūrmalas pilsētas domes saistošo noteikumu normas, kas paredz nomas maksu par kapavietas izmantošanu, neatbilst Satversmei

2019. gada 5. martā Satversmes tiesa ir pieņēmusi spriedumu lietā Nr. 2018-08-03 “Par Jūrmalas pilsētas domes 2014. gada 4. septembra saistošo noteikumu Nr. 27 “Jūrmalas pilsētas pašvaldības kapsētu darbības un uzturēšanas noteikumi” 18. un 20. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam”.

Apstrīdētās normas

Jūrmalas pilsētas domes 2014. gada 4. septembra saistošo noteikumu Nr. 27 “Jūrmalas pilsētas pašvaldības kapsētu darbības un uzturēšanas noteikumi” (turpmāk – Saistošie noteikumi Nr. 27) 18. punkts: “Nomnieks iegūst kapavietas nomas tiesības, noslēdzot kapavietas nomas līgumu ar kapsētu apsaimniekotāju.”

Saistošo noteikumu Nr. 27 20. punkts: “Kapavietas nomnieks maksā kapsētu apsaimniekotājam ikgadēju kapavietas nomas maksu, ko apstiprina Jūrmalas pilsētas dome ar lēmumu¹.”

Augstāka juridiska spēka norma

Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 1. pants: “Latvija ir neatkarīga demokrātiska republika.”

Lietas fakti

Lieta ierosināta pēc tiesībsarga pieteikuma. Tiesībsargs pārbaudes lietas ietvaros secinājis, ka Jūrmalas pilsētas dome ir noteikusi nomas maksu par kapavietas izmantošanu, pārkāpjot Satversmes 1. pantā nostiprināto tiesiskas valsts principu. Kapsētām esot

---

¹ Saskaņā ar Jūrmalas pilsētas domes 2016. gada 21. janvāra lēmumu nomas maksas apmērs ir 0,83 *euro* gadā par vienu kvadrātmetru.

publiskas lietas statuss, tāpēc esot ierobežota to privāttiesiskā apgrozība. Turklāt Jūrmalas pilsētas domei arī neesot tiesību noteikt nodevu par kapavietas lietošanu. Tiesībsargs ieteicis Jūrmalas pilsētas domei atcelt apstrīdētās normas, tomēr dome atteikusies tiesībsarga norādītajā termiņā novērst konstatētos trūkumus.

Tiesas secinājumi

Par apstrīdēto normu vērtēšanu kā vienotu tiesisko regulējumu

Visupirms Satversmes tiesa secināja, ka apstrīdētās normas ir savstarpēji saistītas kā daļa no tiesiskā regulējuma, kas reglamentē ar kapavietas iegūšanu saistītos jautājumus. Proti, no tām izriet, ka persona iegūst tiesības izmantot kapavietu pēc kapavietas nomas līguma noslēgšanas un ka par kapavietas nomu ir jāmaksā ikgadēja maksa. Tāpēc Satversmes tiesa apstrīdētās normas vērtēja kā vienotu tiesisko regulējumu. [10.]

Par Satversmes 1. panta tvērumu

Satversmes tiesa atzina, ka Satversmes 1. panta tvērumā ietilpst no demokrātiskas tiesiskas valsts pamatnormas atvasinātie vispārējie tiesību principi, tostarp tiesiskas valsts princips. Tiesiskas valsts principa materiālā izpratne paredz pamattiesību vispāršaistošā rakstura atzīšanu un to aizsardzību. Cilvēka cieņa un katra indivīda vērtība ir pamattiesību būtība. [11.]

Satversmes tiesa uzsvēra: cilvēka cieņa kā konstitucionāla vērtība raksturo cilvēku kā augstāko demokrātiskas tiesiskas valsts vērtību. Tā ir jāaizsargā gan attiecībās starp valsti un cilvēku, gan cilvēku savstarpējās attiecībās, gan arī pēc cilvēka nāves, proti, arī pēc cilvēka nāves pret viņa ķermeni ir jāizturas ar cieņu. Cilvēka cieņas aizsardzība pēc nāves ir balstīta arī uz kultūras un reliģijas tradīcijām, kas ietvertas Satversmes ievada piektajā rindkopā minētajā latviskajā dzīvesziņā. Latvijā tradicionāli apbedīšana tiek veikta,

mirušos cilvēkus apglabājot kapsētās. Vispārcilvēciskās vērtības, tostarp cilvēka cieņa, noteic to, ka pēc cilvēka nāves viņš ir jāapbedī un šis pienākums visupirms gulstas uz mirušā cilvēka tuviniekiem. Satversmes tiesa secināja, ka demokrātiskai tiesiskai valstij ir pienākums, regulējot ar miruša cilvēka apbedīšanu saistītus jautājumus, aizsargāt cilvēka cieņu arī pēc viņa nāves. [11.]

Par pašvaldības autonomo funkciju – kapsētu izveidošana un uzturēšana – un tās izpildes finansēšanu

Satversmes tiesa norādīja, ka atbilstoši likuma “Par pašvaldībām” 15. panta pirmās daļas 2. punktam viena no pašvaldības autonomajām funkcijām ir kapsētu izveidošana un uzturēšana. Atbilstoši minētā likuma 7. panta otrajai daļai šīs autonomās funkcijas izpilde arī ir finansējama no pašvaldības budžeta līdzekļiem. Pašvaldību budžetu ieņēmumus, no kuriem nodrošināma likumā noteikto autonomo funkciju izpilde, veido atskaitījumi no valsts nodokļiem un nodevām, pašvaldību nodevas, valsts budžeta dotācijas un mērķdotācijas, dotācijas no pašvaldību finanšu izlīdzināšanas fonda, norēķini ar pašvaldību budžetiem, maksājumi par pakalpojumiem, atskaitījumi no kapitālsabiedrību peļņas, ieņēmumi no pašvaldību īpašuma iznomāšanas (izīrēšanas), īpašuma pārdošanas un citi ar likumu noteikti ieņēmumi. [12.1., 12.2.]

Noteiktos gadījumos pašvaldības dome ir tiesīga saistošajos noteikumos, kas izdoti saskaņā ar likuma “Par pašvaldībām” 43. pantu, noteikt maksu par pakalpojumiem, kā arī paredzēt pašvaldības nodevu ieviešanu. Tomēr tiesību normām, kuras pašvaldība izdod savu autonomo funkciju izpildes nodrošināšanai, ir jābūt tiesiskām. [12.2.]

Par to, ka pašvaldība nav tiesīga iznomāt kapavietas

Satversmes tiesa norādīja, ka nomas līguma slēgšana ir privāttiesībām raksturīga darbība, kuras mērķis ir ienākumu gūšana. Tomēr kapsētas un atsevišķas kapavietas tradicionāli

kalpo tam, lai tiktu īstenota miruša cilvēka cieņpilna apbedīšana. Izskatāmajā gadījumā pašvaldība, nododot atsevišķu kapavietu personas individuālā lietošanā un paredzot par to samaksu, nerīkojas kā jebkurš īpašnieks, bet gan īsteno likumā noteiktu valsts pārvaldes uzdevumu, proti, nodrošināt tās autonomās funkcijas – izveidot un uzturēt kapsētas – izpildi. Iznomājot kapsētas, pašvaldība rīkojas pretēji likuma “Par pašvaldībām” 77. panta otrajai daļai, jo kapsētas ir publiskā lietošanā nodots pašvaldības īpašums, kas kalpo sabiedrības vajadzībām un tāpēc nevar tikt iznomāts ienākumu gūšanai. Līdz ar to Satversmes tiesa secināja, ka pašvaldība nav tiesīga iznomāt kapavietas, lai nodrošinātu tās autonomās funkcijas – izveidot un uzturēt kapsētas – izpildi. [13.]

Par to, ka kapavietas piešķiršana nav pakalpojums, par kuru pašvaldības dome saskaņā ar likuma “Par pašvaldībām” 21. panta pirmās daļas 14. punktu būtu tiesīga noteikt samaksu

Satversmes tiesa uzskatīja, ka pašvaldības rīcība, piešķirot personai kapavietu, pēc sava rakstura nav pakalpojums, jo pastāv apbedīšanas pienākums, kas tuviniekiem neparedz izvēles iespējas, proti, mirušā cilvēka ķermeni, guldot kapā, ir jāapbedī kapsētā. Tas, ka pašvaldība pieprasa maksu par kapavietas piešķiršanu kā maksu par pakalpojumu, ir pretrunā ar noteikumu, ka arī pēc cilvēka nāves pret viņa ķermeni ir jāizturas ar cieņu. Tādējādi Satversmes tiesa secināja, ka kapavietas piešķiršana nav pakalpojums, par kuru pašvaldības dome būtu tiesīga noteikt samaksu. [14.2.]

Par to, ka Jūrmalas pilsētas domes noteiktā “nomas maksa” pēc būtības ir pašvaldības nodeva par kapavietas izmantošanu, kuru pašvaldība nav tiesīga noteikt

Satversmes tiesa konstatēja: analizējot apstrīdētajās normās noteiktā maksājuma tiesisko dabu, Augstākās tiesas Administratīvo lietu departaments atzinis, ka Jūrmalas pilsētas domes noteiktā maksa pēc savas dabas uzskatāma par pašvaldības nodevu. [14.3.]

Likumā “Par nodokļiem un nodevām” pašvaldībai nav paredzētas tiesības noteikt nodevu par kapavietas izmantošanu. Tādēļ Satversmes tiesa atzina, ka Jūrmalas pilsētas dome, pieņemot apstrīdētās normas, ir pārkāpusi tai normatīvajos aktos noteikto kompetenci un nav ievērojusi padotību likumam un tiesībām, tādēļ apstrīdētās normas neatbilst Satversmes 1. pantam. [14.3.]

Par brīdi, ar kuru apstrīdētās normas zaudē spēku

Satversmes tiesa norādīja, ka izskatāmajā gadījumā apstrīdēto normu atzīšana par spēkā neesošām no to izdošanas brīža novestu pie tādas situācijas, ka Jūrmalas pilsētas domei būtu jāatmaksā par kapavietu izmantošanu saņemtā maksa. Šāds nolēmums būtiski ietekmētu pašvaldības budžetu un tādējādi apdraudētu tās iedzīvotāju tiesības un likumiskās intereses. Tādēļ Satversmes tiesa secināja, ka apstrīdēto normu atcelšanai šajā gadījumā nevar noteikt atpakaļvērstu spēku un apstrīdētās normas uzskatāmas par spēkā neesošām no Satversmes tiesas sprieduma publicēšanas dienas. [15.]

Satversmes tiesa nosprieda:

atzīt Jūrmalas pilsētas domes 2014. gada 4. septembra saistošo noteikumu Nr. 27 “Jūrmalas pilsētas pašvaldības kapsētu darbības un uzturēšanas noteikumi” 18. un 20. punktu par neatbilstošiem Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam.

Satversmes tiesas spriedums ir galīgs un nepārsūdzams, tas stāsies spēkā tā publicēšanas dienā. Spriedums tiks publicēts oficiālajā izdevumā “Latvijas Vēstnesis” Satversmes tiesas likuma 33. panta pirmajā daļā noteiktajā termiņā.

Sprieduma teksts ir pieejams Satversmes tiesas mājaslapā:

http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2018/02/2018-08-03_Spriedums.pdf#search=2018-08-03

Relīze sagatavota ar mērķi veicināt izpratni par Satversmes tiesā izskatāmajām lietām. Tā nav uzskatāma par nolēmuma daļu un nav saistoša Satversmes tiesai. Spriedumi, lēmumi un cita informācija par Satversmes tiesu atrodama tiesas mājaslapā www.satv.tiesa.gov.lv.

Ketija Strazda

Satversmes tiesas priekšsēdētājas palīdze

Ketija.Strazda@satv.tiesa.gov.lv,

67830749, 26200580